

EL PARC RESIDENCIAL I LES TRAJECTÒRIES DELS BARRIS DESAFAVORITS. IMPLICACIONS POLÍTIQUES

Fernando Antón-Alonso y Sergio Porcel
(Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona)

Seminari

Quin és l'impacte de les polítiques de millora de barris i com
mesurar-lo?

19 de juliol de 2022

1. Antecedents i premisses de partida

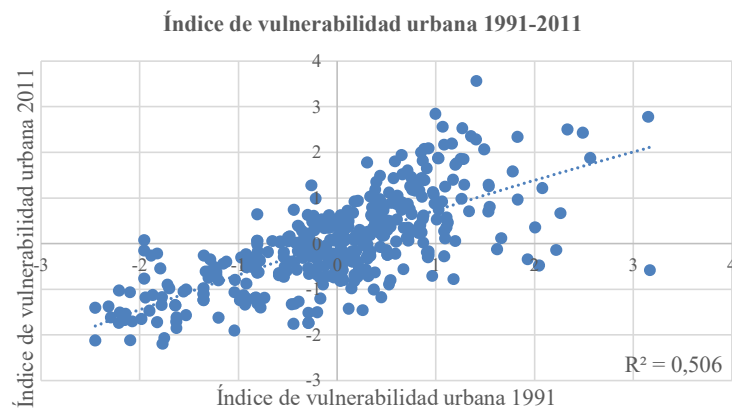
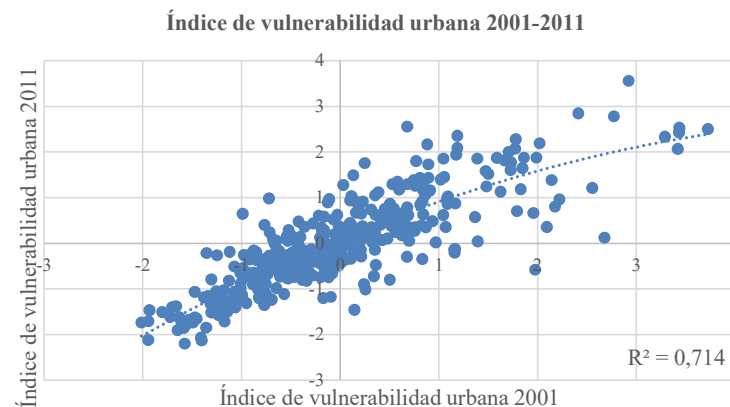
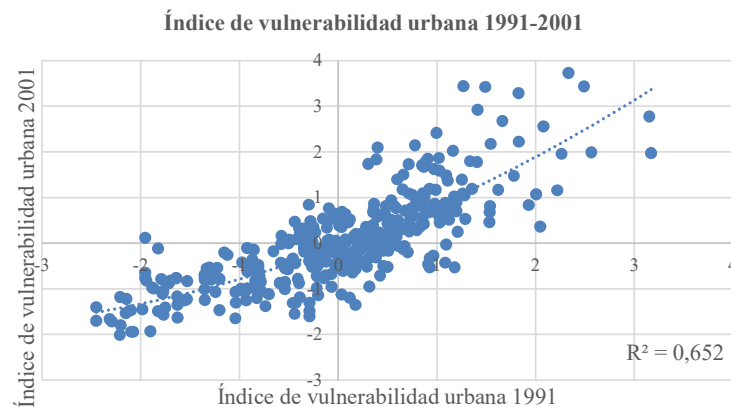
1. Elevat nivell de persistència de la vulnerabilitat urbana a la metròpoli de Barcelona (Antón-Alonso et al., 2020; Antón-Alonso i Cruz-Gómez, 2022)
2. Doble naturalesa dels barris vulnerables, dinàmics a escala individual i estàtics des de la perspectiva de l'estructura jeràrquica urbana (Andersson y Bråmås, 2004; Sampson, 2012)
3. Les característiques residencials de partida condicionen les trajectòries dels barris metropolitans. Caràcter fix i definidor de la funció residencial en el sistema metropolità (Hess et al., 2018; Hoogvliet y Hoojmeijer, 1988).
4. Les intervencions de regeneració urbana es mostren limitades per canviar l'estatus dels barris més vulnerables (Tunstall, 2016).

2. Objectius

1. Analitzar els nivells de persistència de l'estatus de màxima vulnerabilitat dels barris de l'àrea metropolitana de Barcelona tenint en compte diferents períodes temporals.
2. Analitzar els canvis que han experimentat els barris més vulnerables de la metròpoli de Barcelona amb indicadors específics i més enllà del seu estatus a l'estructura
3. Analitzar de manera exploratòria la relació entre les característiques residencials de partida i les trajectòries de persistència dels barris més vulnerables.
4. Estudiar de manera exploratòria l'impacte que han tingut intervencions de millora de barris, com la "Llei de Barris" en l'estatus dels barris més vulnerables de l'àrea metropolitana de Barcelona.

3. Resultats: estructura jeràrquica urbana i els barris més vulnerables

3. Resultats: estructura jeràrquica metropolitana i els barris més vulnerables

Tabla 2. Porcentaje de barrios del área metropolitana de Barcelona según trayectoria experimentada, 1991-2011

Cambio de decil	% de barrios 1991-2001	% de barrios 2001-2011	% de barrios 1991-2011
-6	0,0	0,8	0,3
-5	0,8	0,3	1,1
-4	1,6	1,5	2,9
-3	6,1	5,4	7,4
-2	7,9	6,7	11,6
-1	21,9	16,7	19,3
0	28,5	39,2	26,1
1	17,2	15,6	11,1
2	9,2	7,2	9,0
3	4,2	3,1	5,0
4	1,1	1,8	2,4
5	1,3	1,0	2,1
6	0,3	0,5	1,3
7	0,0	0,3	0,5

Fuente: elaboración propia a partir del Censo de población y viviendas, 1991, 2001 y 2011.

Tabla 3. Porcentaje de barrios más vulnerables (10%) del área metropolitana de Barcelona según transiciones, 1991-2001, 2001-2011 y 1991-2011

	10% más vulnerable	10-20%	20-30%	30-40%	40-50%	50-60%	60-70%	70-80%	80-90%	10% menos vulnerable
1991-2001	55,3	26,3	10,5	5,3	0,0	0,0	2,6	0,0	0,0	0,0
2001-2011	65,8	15,8	7,9	2,6	5,3	0,0	0,0	2,6	0,0	0,0
1991-2011	44,7	18,4	13,2	2,6	5,3	5,3	5,3	5,3	0,0	0,0

Fuente: elaboración propia a partir del Censo de población y viviendas, 1991, 2001 y 2011.

- El nivell de persistència al mateix decil és inferior per al període més ampli.
- Ampliant el focus als barris que canvien únicament en un decil, bé per ascens o degradació d'estatus, la persistència s'incrementa de manera significativa, però segueix essent inferior per al període de vint anys.
- Pel que fa als barris més vulnerables, el nivell de persistència d'estatus és superior al del conjunt de barris, amb les mateixes pautes de menor persistència com més ampli és el període de temps considerat.
- Una anàlisi específica per als barris que van ser beneficiaris de projectes de la primera convocatòria de la Llei de barris mostren una taxa de permanència del 87,5% entre 2001 y 2011. Superior a la taxa del conjunt de barris més vulnerables

4. Resultats: transformacions socials i residencials dels barris més vulnerables

Tabla 4. Características socioeconómicas, laborales, demográficas y residenciales de los barrios más y menos vulnerables, de los barrios más vulnerables con proyectos de la 1ª convocatoria de la “Llei de barris” y del conjunto de barrios del área metropolitana de Barcelona, 1991, 2001 y 2011

		Pop. rentas bajas	Pop. estudios bajos	Tasa paro censal	Ocupados empleos no cualificados	Edificios mal estado conservación	Viviendas superficie útil ≤ 50 m2	Pop. extranjera fuera UE15	Hogares miembros de 75 y más años
1991	Mediana 10% más vulnerable	15,8	64,7	24,7	24,9	23,0	16,3	0,7	2,9
	Mediana 10% más vulnerable 1a convocatoria "Llei de barris"	14,9	67,6	22,2	21,9	22,4	16,7	0,8	2,8
	Mediana 10% menos vulnerable	3,1	24,2	10,7	4,9	1,9	4,5	3,9	2,2
	Mediana barrios AMB 1991	12,2	52,5	16,6	13,2	7,7	6,6	1,1	2,8
	Razón 10% más y menos vulnerable	5,0	2,7	2,3	5,0	12,2	3,6	0,2	1,3
	Razón 10% más vulnerable y 10% más vulnerable beneficiari	1,1	1,0	1,1	1,1	1,0	1,0	0,9	1,0
	Razón 10% más vulnerable y total barrios AMB	1,3	1,2	1,5	1,9	3,0	2,5	0,7	1,0
2001	Mediana 10% más vulnerable	12,3	38,0	15,6	16,4	22,2	16,8	6,2	7,4
	Mediana 10% más vulnerable 1a convocatoria "Llei de barris"	11,3	36,1	14,3	15,2	27,9	19,5	7,6	7,8
	Mediana 10% menos vulnerable	3,1	10,1	6,9	3,6	4,3	2,6	4,3	2,5
	Mediana barrios AMB 2001	7,6	26,5	10,5	8,7	9,8	4,5	3,6	5,1
	Razón 10% más y menos vulnerable	4,0	3,8	2,3	4,6	5,1	6,5	1,4	2,9
	Razón 10% más vulnerable y 10% más vulnerable beneficiari	1,1	1,1	1,1	1,1	0,8	0,9	0,8	1,0
	Razón 10% más vulnerable y total barrios AMB	1,6	1,4	1,5	1,9	2,3	3,8	1,7	1,5
2011	Mediana 10% más vulnerable	18,1	21,4	31,7	16,4	13,7	11,3	21,7	9,7
	Mediana 10% más vulnerable 1a convocatoria "Llei de barris"	18,5	19,7	31,5	14,1	17,6	13,4	25,0	10,1
	Mediana 10% menos vulnerable	8,2	4,2	13,2	2,5	4,3	1,0	7,1	2,2
	Mediana barrios AMB 2011	14,7	14,1	21,2	7,7	6,2	4,0	9,7	6,5
	Razón 10% más y menos vulnerable	2,2	5,2	2,4	6,7	3,2	11,3	3,0	4,4
	Razón 10% más vulnerable y 10% más vulnerable beneficiari	1,0	1,1	1,0	1,2	0,8	0,8	0,9	1,0
	Razón 10% más vulnerable y total barrios AMB	1,2	1,5	1,5	2,1	2,2	2,8	2,2	1,5

Fuente: elaboración propia a partir del Censo de población y viviendas, 1991, 2001 y 2011.

5. Resultats: condicions residencials de partida en la perpetuació de la vulnerabilitat urbana

Objectiu: **estudiar la relació entre barris amb trajectòries de vulnerabilitat urbana persistent i les condicions residencials de partida.** 4 trajectòries de barris que van iniciar el període en el nivell de màxima vulnerabilitat (decil 1) o que el van iniciar i van descendir de manera persistent fins aquest estatus:

- Barris amb ***vulnerabilitat extrema persistent***: barris que se situen en el primer decil en 1991, 2001 y 2011: **13 barris.**
- Barris amb ***vulnerabilitat extrema intermitent***: barris que inicien el període en el nivell de màxima vulnerabilitat, pugen d'estatus en 2001 i després tornen al nivell de màxima vulnerabilitat en 2011 o es mantenen en el primer decil en 2001 i després pugen d'estatus en 2011: **12 barris.**
- Barris amb ***vulnerabilitat extrema superada***: barris que transiten d'un estatus de vulnerabilitat inferior a un de superior començant en el nivell de màxima vulnerabilitat: **13 barris.**
- Barris amb ***vulnerabilitat extrema sobrevinguda***: barris que baixen al nivell de màxima vulnerabilitat de romanent en aquest nivell en 2001 y 2011: **12 barris.**

5. Resultats: condicions residencials de partida en la perpetuació de la vulnerabilitat urbana

Gráfico 2. Viviendas construidas antes de 1951 (%) en los barrios más vulnerables del área metropolitana de Barcelona en 1991 según trayectorias tipo, 1991, 2001 y 2011

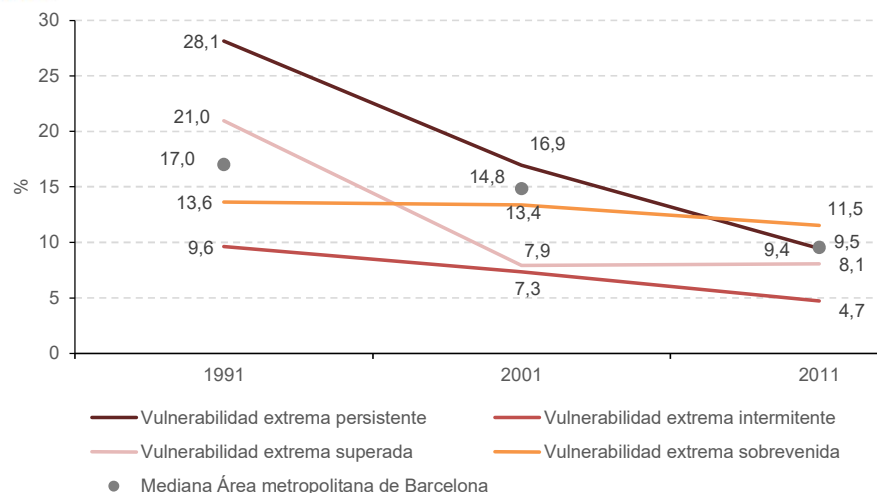
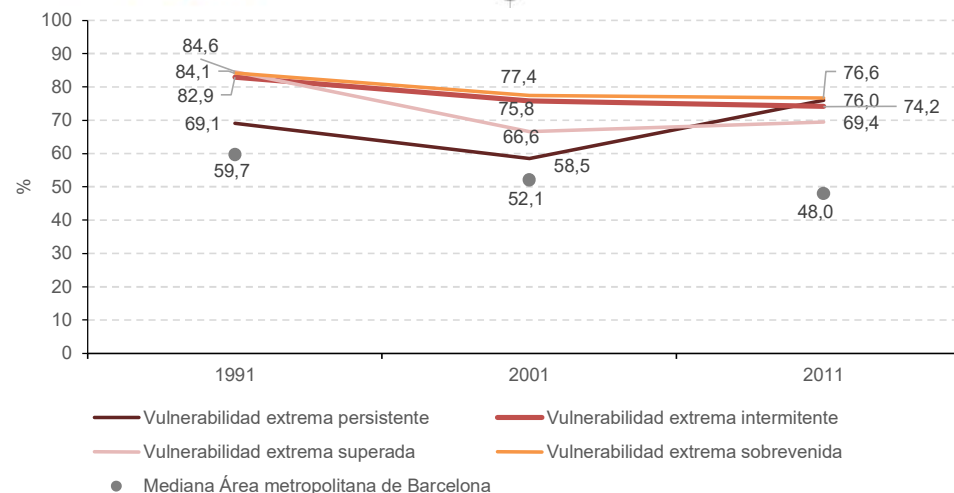

Gráfico 3. Viviendas construidas entre 1951 y 1980 (%) en los barrios más vulnerables del área metropolitana de Barcelona en 1991 según trayectorias tipo, 1991, 2001 y 2011

Els barris amb trajectòries de **vulnerabilitat extrema persistent** partien amb un parc residencial més antic que la resta de barris més vulnerables. Les condicions de partida sembla no ser tant rellevants en el cas dels habitatges construïts durant el “desarrollismo”.

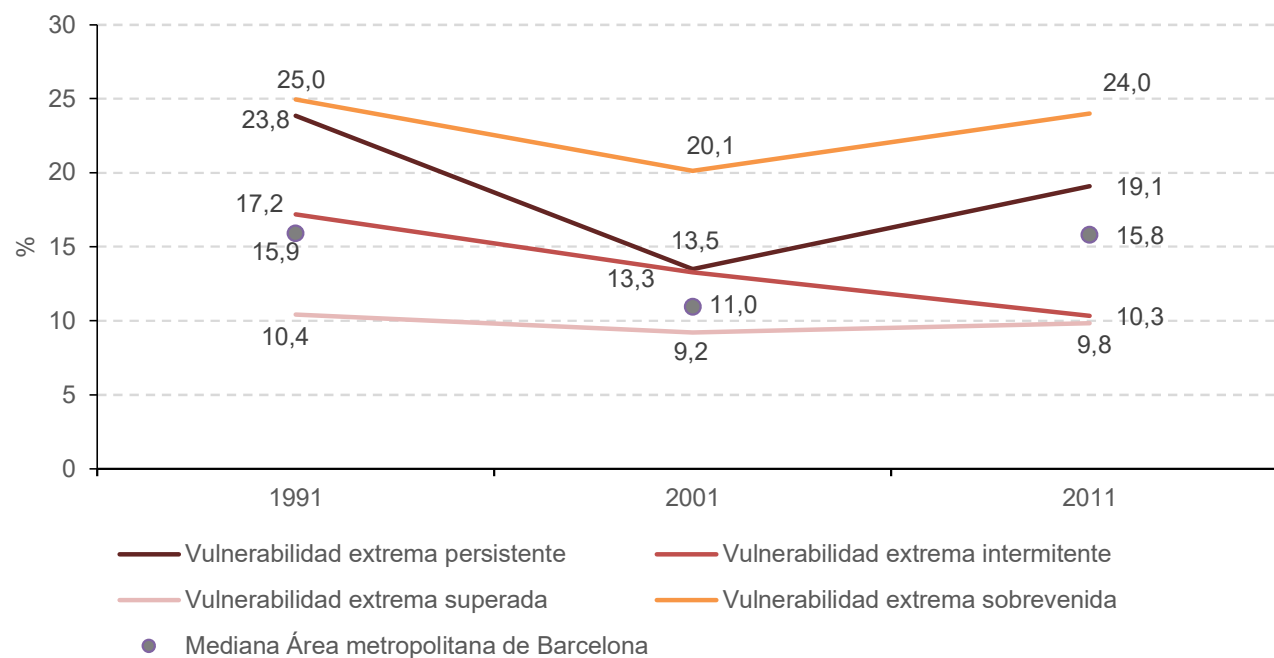
La intervenció sobre el parc residencial amb actuacions de **renovació i regeneració urbana** sembla que milloren l'estatus dels barris més vulnerables. La construcció de nous habitatges sembla rellevant: Els barris amb vulnerabilitat extrema intermitent i els que abandonen la base de l'estructura jeràrquica compten amb un major pes d'habitatges construïts entre 2001 i 2011: 5,8% i 5,3%, respectivament. Els barris amb vulnerabilitat extrema persistent i vulnerabilitat extrema sobrevinguda comptaven amb un 2,7% y 2,3%, respectivament.

Impacte Llei de barris: **9 dels 10 barris intervinguts no van progressar d'estatus de màxima vulnerabilitat entre 2001 i 2011.**

5. Resultats: condicions residencials de partida en la perpetuació de la vulnerabilitat urbana

Gráfico 4. Hogares en régimen de alquiler (%) de barrios más vulnerables del área metropolitana de Barcelona en 1991 según trayectorias tipo, 1991, 2001 y 2011

6. Conclusions

1. **L'elevada persistència dels barris en el estatus de màxima vulnerabilitat es redueix quant major és el període temporal transcorregut.**
2. **En els barris més vulnerables de l'àrea metropolitana de Barcelona ha coexistit una elevada persistència d'aquest estatus amb transformacions socials i residencials de signe divers. A més, en termes generals, la desigualtat entre els barris més vulnerables i la resta de la metròpoli tendeix a perpetuar-se o fins i tot augmentar.**
3. **Les característiques residencials de partida analitzades condicionen, però no determinen, les trajectòries de persistència dels barris més vulnerables.** Noves promocions residencials que diversifiquen el perfil socioeconòmic dels residents són un factor rellevant per explicar processos d'ascens d'estatus de barris, amb risc de processos de gentrificació. **Intervencions de remodelació i regeneració urbana tenen un impacte limitat en la millora d'estatus de barris.**
4. **La presència de lloguer ha estat relacionada de manera clara amb la vulnerabilitat urbana.**
5. Una anàlisi aproximativa a l'impacte de les polítiques de regeneració específiques com la Llei de barris indiquen que **no augmenten l'estatus dels barris més vulnerables en l'estructura jeràrquica de vulnerabilitat metropolitana, tot i millorar les condicions de vida dels seus residents.**

1. La doble naturalesa dels barris més vulnerables, dinàmica en termes individuals i estàtica en termes estructurals, exigeix **cautela en la definició i avaluació de les polítiques adreçades a la millora d'aquests barris**. Definir objectius viables a curt i mitjà termini basats en la **millora de les condicions de vida** i, en menor mesura, en la reducció de les desigualtats.
2. Necessitat de desenvolupar **polítiques de millora de barris sostingudes en el temps, de caràcter estructural**: augment i facilitació de protecció social, polítiques de cures, programes de facilitació d'accés a l'educació posobligatòria, desenvolupament i apoderament comunitari, millora equipaments i espai públic, entre d'altres.
3. **Polítiques de dimensió metropolitana en els àmbits residencial** (millora del parc residencial existent, distribució equitativa territorial d'habitatge assequible i social, atenció al lloguer com a filtre dels processos de vulnerabilitat) i **social** (garantia de rendes, entre d'altres).

EL PARC RESIDENCIAL I LES TRAJECTÒRIES DELS BARRIS DESAFAVORITS. IMPLICACIONS POLÍTIQUES

Fernando Antón-Alonso y Sergio Porcel
(Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona)

Seminari

Quin és l'impacte de les polítiques de millora de barris i com
mesurar-lo?

19 de juliol de 2022